

La revista 'Ibèrica', al Museu de l'Ebre

El Museu de l'Ebre acull l'exposició 'Ibèrica: divulgació, ciència i enginy', que recull una mostra de la que fou la publicació de l'Observatori de l'Ebre entre 1914 i 2004. En la seua primera època tenia periodicitat setmanal i va esdevindre la publicació científica més important del país, amb projecció mundial. Darrere, l'ombra dels jesuïtes. Aquest dissabte, si no es perllonga, serà el darrer dia de visita.

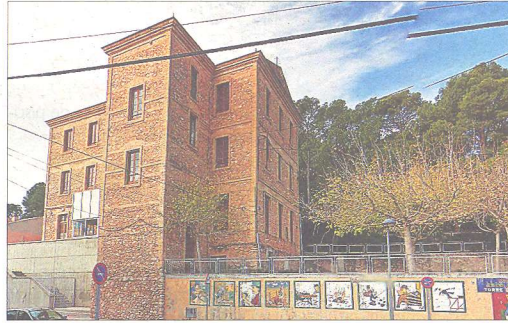

Josep Bayarri Raga

El Museu de l'Ebre està situat a l'espai de grans dimensions generat a l'interior d'un dels pilons del pont del Mil·lenari, que havia sigut construït entre 1983 i 1988. Des de la seua creació, el 1993, ha esdevingut un centre cultural vinculat a l'associació Amics i Amigues de l'Ebre, que hi ha promogut gran nombre d'activitats. Però del Museu, ja en parlarem un altre dia. Avui recordarem la revista *Ibèrica* i els seus creadors: els jesuïtes.

Ara fa cinc anys, van deixar Roquetes els tres darrers jesuïtes que encara treballaven adscrits a l'Observatori de l'Ebre. Amb alts i baixos a causa de les circumstàncies de cada moment, quedaven enrere 380 anys de presència dels jesuïtes a les Terres de l'Ebre. Havien arribat a Tortosa el 1632 i deu anys després obrien el col·legi de la Concepció al carrer de Montcada,

que després seria seminari, institut de Batxillerat, escola de la Mercè i avui, al seu solar es fan les obres de la seu de delegacions de la Generalitat. El col·legi dels jesuïtes va funcionar fins al 1767, quan Carles III els va expulsar dels seus dominis. Reprengueren la tasca docent el 1816 i, de nou, van tornar a ser expulsats pel govern liberal el 1820. El 1864 van instal·lar-se definitivament a l'antic convent dels franciscans, al barri tortosí de Jesús, que era buit des de l'exclaustració del 1835. Un any abans, els jesuïtes havien organitzat Espanya en dos províncies: Castella i Aragó (aquesta darrera incloïa també les cases de bona part d'Amèrica i Filipines). Tortosa va convertir-se en el cap de la nova província i l'edifici de Jesús, en el seu col·legi màxim com a lloc central de l'orde, amb centre de formació, facultats de Filosofia i Teologia; molts estudiants, l'elit intel·lectual de la compan-

Davant del que avui és la biblioteca de Roquetes hi ha l'edifici que porta el nom de la *Ibèrica*, on havia la seu de la revista.

ya com a professorat i una de les biblioteques en temes filosòfics i teològics més importants del món (225.000 volums).

A finals del segle XIX, el papa Lleó XIII es caracteritzà per la voluntat d'adaptar-se a les noves realitats socials emergents. Potser per això, els sectors més lúcids de l'Església catòlica es debatien en la gran disputa entre fe i raó, entre la teologia i la ciència. Les preses de posició i les tensions internes foren notables. Els jesuïtes van encarar el te-

ma amb fermesa. El 1904, vora del col·legi de Jesús de Filosofia i Teologia, van crear, a Roquetes, un gran centre d'estudis científics en els àmbits de la Biologia, la Química i la Física amb el nom d'Observatori de l'Ebre. Fe i raó estaven a tocar. Com a exponent de totes les branques de la ciència va nàixer la revista *Ibèrica*. Entre 1914 i 1916, l'Institut Químic i el Biològic foren traslladats a Barcelona i pocs anys després, *Ibèrica*, i van restar a Roquetes l'Observatori i una escola d'aspi-

rantat, amb estudis de Batxillerat, que va romandre fins al 1954, on, per cert, fou professor el conegut Vicenç Ferrer, creador de l'ONG que porta el seu nom a l'Índia.

La revista *Ibèrica* va ser editada fins al 1925 a la impremta Moderna (Alguero i Baiges) de Tortosa, una de les més avançades del seu moment, i va ser intercanviada amb publicacions científiques de tot el món, tal com demostra avui encara el fons de la magnífica biblioteca de l'Observatori, una joia que no és prou coneguda i valorada.

A banda d'això, la presència dels jesuïtes a Tortosa a principis del segle passat fou destacada i de projecció arreu: l'obra social i la fundació dels cercles obrers, les congregacions marianes, la tutela del Patronat Escolar Obrer. Les figures d'Antoni Vicent, Bartomeu Arbona, José Audí, Luis Sanz Burata i, darrerament, Arturo Juncosa foren referents d'aquesta relació entre Tortosa i els jesuïtes més enllà dels centres de Jesús i Roquetes i la revista *Ibèrica*. La memòria de la Companyia de Jesús no generarà només un sentiment de nostàlgia, sinó la constatació d'una aportació singular a la història del nostre territori. ■